

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle

Viite: HE 13/2010 vp

Lausunto viestintämarkkinalain siirtovelvoitetta koskevan sääntelyn uudistamisesta

Viestinnän Keskusliitto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä Eduskunnalle laeiksi viestintämarkkinalain 134 §:n muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta, viestintämarkkinalain 134 §:n ja televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain muuttamiseksi. Liitto toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Pääviestit

1. Viestinnän Keskusliiton mielestä televisio- ja radio-ohjelmistojen siirtovelvoite pitäisi säilyttää nykyisessä laajuudessa. Siirtovelvoitteen supistaminen voi johtaa sekä ohjelmien vastaanottajien että lähettäjien nykyistä eriarvoisempaan asemaan.
2. Ohjelmien ääni- ja tekstityspalvelun kustannukset pitäisi kattaa julkisista varoista, koska kyseessä on julkisen palvelun kaltainen palvelu. Jos kustannusvastuu kuitenkin asetetaan televisioyhtiöille, yhden prosentin kustannuskatto tulisi laskea asianomaisen ohjelmakanavan tuottamasta liikevaihdosta, ei toimijan koko liikevaihdosta.

Esityksen ydinsisältö

Esityksessä ehdotetaan, että teleyritysten velvoitetta siirtää televisio- ja radio-ohjelmistot kaapeliverkossa supistetaan nykyisestä. Tällä hetkellä siirtovelvoitteen piirissä ovat Yleisradio Oy:n ohjelmistojen lisäksi vapaasti vastaanotettavat valtakunnalliset televisio- ja radio-ohjelmistot. Heinäkuusta 2011 lukien siirtovelvoite koskisi Yleisradio Oy:n ohjelmistojen lisäksi vain sellaisia vapaasti vastaanotettavia valtakunnallisia televisiolähetyksiä, joihin on liitettävä ääni- ja tekstityspalvelu. Nämä ohjelmistot määriteltäisiin valtioneuvoston asetuksella.

Ääni- ja tekstityspalvelu olisi liitettävä yleisen edun mukaisesti valtakunnallisiin ohjelmistoihin, joiden tulee toimiluvan mukaan sisältää uutis- ja ajankohtaisohjelmia. Palvelun kustannukset eivät saisi ylittää yhtä prosenttia televisiotoiminnan harjoittajan edellisen tilikauden liikevaihdosta.

Siirtovelvoitteen laajuus

Viestinnän Keskusliiton mielestä siirtovelvoitteen tulisi koskea Yleisradion ohjelmistojen ohella kaikkia valtakunnallisen ohjelmistoluvan nojalla lähetettäviä televisio- ja radio-ohjelmistoja, jotka ovat vapaasti vastaanotettavissa.

Siirtovelvoite varmistaa, että tietyt keskeiset ohjelmistot ovat kaikkien suomalaisten televisiokatsojien ja radion kuuntelijoiden ulottuvilla vastaanotettavasta riippumatta. Siirtovelvoitteen avulla kaapelitaloudet ovat yhdenvertaisessa asemassa antennitalouksien kanssa näiden ohjelmistojen suhteen.

Yli 60 % suomalaisista vastaanottaa televisiolähetykset kaapeliverkon kautta. Kaapelitalouksia on noin 1 370 000 Suomen noin 2 200 000 televisiotaloudesta¹.

Ohjelmistojen siirtovelvoite turvaa erityisesti katsojien ja kuulijoiden sananvapautta eli heidän mahdollisuuttaan vastaanottaa viestintää. Tätä seikkaa on myös perustuslakivaliokunta korostanut: velvoitteen tarkoituksena on turvata tekniseltä kannalta sananvapauden ydinalueelle kuuluvaa viestin vastaanottamisen oikeutta (PeVL 19/2007 vp).

Tällä hetkellä siirtovelvoitteen piirissä ovat mainosrahoitteisista televisiokanavista MTV3, SubTV, Nelonen, JIM, Nelonen Sport, LIV, The Voice/TV Viisi ja Suomi-TV sekä radiokanavista Radio Nova.

Lakiesityksen mukaan siirtovelvoitteen piirissä olisivat heinäkuun alusta 2011 lukien vain valtakunnallisen ohjelmistoluvan nojalla lähetettävät yleisen edun mukaiset televisio-ohjelmistot, joiden toimiluvan mukaan tulee sisältää uutis- ja ajankohtaisohjelmia ja joihin lisätään tekstitys tai äänitekstitys. Ohjelmistot on tarkoitettu määrätä valtioneuvoston asetuksella.

Esityksen perustelujen mukaan siirtovelvoitteen piiriin kuuluisivat jatkossa valtakunnalliset yleisohjelmistot MTV3, Nelonen ja SuomiTV. Jos valtioneuvoston asetus laaditaan tältä pohjalta, siirtovelvoitteen piiristä putoaisivat SubTV, JIM, Nelonen Sport, LIV, The Voice/TV Viisi ja Radio Nova.

Jos siirtovelvoitteen ulkopuolelle jäävien kanavien kaapelijakelusta ei päästä sopimukseen televisioyhtiöiden, kaapelitelevisioyhtiöiden ja tekijänoikeuksien haltijoiden kesken, kyseiset ohjelmistot voivat muuttua maksullisiksi tai jäädä kokonaan kaapelitalouksien ulottumattomiin. Molemmat vaihtoehdot heikentävät sananvapauden toteutumista. Viestinnän Keskusliitto ei kannata ratkaisua, joka voi tällä tavoin johtaa kansalaisten viestintätarjonnan supistumiseen.

Kiinnitämme lisäksi valiokunnan huomiota siihen, että siirtovelvoitetta kavennetaan vain mainosrahoitteisten ohjelmistojen suhteen. Siirtovelvoite koskisi jatkossa yhä kaikkia Yleisradio Oy:n ohjelmistoja, valtakunnallisia ja alueellisia, televisiota ja radiota. Mediamarkkinoilla toimivien yritysten toimintaedellytysten kannalta tilanne ei ole tasapuolinen.

Perustuslakivaliokunta on korostanut, että sananvapauden kannalta on vaikea tehdä eroa julkisen palvelun viestinnän ja kaupallisen viestinnän välillä. Esimerkiksi Yleisradion tai kaupallisten kanavien uutis- ja ajankohtaislähetykset tai dokumentit eivät juurikaan eroa toisistaan. Valiokunta on pitänyt tärkeänä, että useilla toimijoilla on pääsy kaapeliverkkoon.

¹ Lähde: Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry, Toimialakatsaus 2009

Monipuolisuus ja moniarvoisuus toteutuvat useiden toimijoiden tuottamisen ja jakelun kautta (PeVL 19/2007 vp).

Käsityksemme mukaan uudistettu yleispalveludirektiivi (2009/136/EY) ei estä siirtovelvoitteen säilyttämistä nykyisessä muodossa. Direktiivin 31 artiklan 1 kohdan mukaan:

Jäsenvaltiot voivat asettaa tiettyjen radio- ja televisiolähetyskanavien ja täydentävien palvelujen, erityisesti vammaisten loppukäyttäjien asianmukaiselta palvelujen saatavuudelta esteitä poistavien palvelujen, välittämistä koskevia kohtuullisia siirtovelvoitteita lainkäyttövaltaansa kuuluville sellaisia sähköisiä viestintäverkkoja tarjoaville yrityksille, joita käytetään radio- ja televisiolähetyskanavien välittämiseen yleisölle, jos merkittävä määrä kyseisten verkkojen loppukäyttäjiä käyttää niitä pääasiallisena keinonaan vastaanottaa radio- ja televisiolähetyskanavia. Tällaisia velvoitteita voidaan asettaa ainoastaan, jos se on välttämätöntä kunkin jäsenvaltion selkeästi määrittelemien yleisen edun mukaisten tavoitteiden saavuttamiseksi, ja niiden on oltava oikeasuhteisia ja avoimia.

Siirtovelvoitetta koskevassa direktiivin johdantokappaleessa todetaan seuraavaa:

(48) Lakisääteisiä siirtovelvollisuuksia voidaan soveltaa tiettyjen mediapalvelun tarjoajien toimittamiin tiettyihin radio- ja televisiolähetyskanaviin sekä täydentäviin palveluihin. Jäsenvaltioiden olisi esitettävä siirtovelvollisuudelle selkeät perusteet kansallisessa lainsäädännössään sen varmistamiseksi, että velvollisuudet ovat avoimia, oikeasuhteisia ja hyvin määriteltyjä. Siirtovelvollisuutta koskevat säännöt olisi laadittava siten, että ne tarjoavat riittäviä kannustimia tehokkaisiin infrastruktuuri-investointeihin. Siirtovelvollisuutta koskevia sääntöjä olisi tarkasteltava säännöllisesti uudelleen, jotta ne voitaisiin pitää teknologian ja markkinoiden kehityksen tasalla ja siten varmistaa, että ne ovat jatkuvasti oikeassa suhteessa haluttuihin tavoitteisiin nähden. Täydentäviin palveluihin sisältyy muun muassa palveluja, joilla parannetaan vammaisten loppukäyttäjien käyttömahdollisuuksia, kuten tekstitelevisio, tekstitys, kuvailutulkkaus ja viittomakielinen tulkkaus.

Uudistettu direktiivi ei vaadi, että siirtovelvoitteen piirissä olisivat vain ohjelmistot, joihin on liitetty palveluita näkö- ja kuulovammaisten katselua tai kuuntelua varten. Tekstitys- ja äänitekstityspalvelut on mainittu vain esimerkkeinä täydentävistä palveluista, jotka ohjelmistoihin voivat liittyä.

Esityksen kustannusvaikutukset

Viestinnän Keskusliiton mielestä ääni- ja tekstityspalvelun tuottamisesta aiheutuvat kustannukset tulisi ensisijaisesti kattaa julkisista varoista, koska kysymys on julkisluonteisesta palvelusta. Toissijaisesti lakiehdotuksen kustannuskatto (yksi prosentti) pitäisi laskea siirtovelvoitteen alaisen televisio-ohjelmiston tuottamasta liikevaihdosta, ei toimijan koko liikevaihdosta.

Lakiehdotus lisää merkittävästi mainosrahoitteisten televisioyhtiöiden kustannuksia. Kustannusten lisäys toteutuu kahdella tavalla: ääni- ja tekstityspalvelujen kustannuksina sekä siirtovelvoitteen piiristä poistuvien ohjelmien tekijänoikeuskustannuksina.

Ääni- ja tekstityspalvelusta aiheutuvat kokonaiskustannukset eivät ole ehdotuksen perusteella luotettavasti ennakoitavissa, koska tässä vaiheessa ei ole täysin selvää, mitkä ohjelmistot valtioneuvoston asetuksessa lopulta sisällytetään siirtovelvoitteeseen ja mitkä eivät.

Ääni- ja tekstityspalveluvelvoite näkö- ja kuulovammaisia varten on poliittiseen päätöksentekoon perustuva velvoite. Se on hyvin lähellä laissa asetettua julkisen palvelun erityisvelvoitetta, joka kohdistuu julkisin varoin rahoitettuun Yleisradioon. Viestinnän Keskusliiton mielestä ääni- ja tekstityspalvelun aiheuttamat kustannukset tulisi maksaa julkisista varoista.

Ehdotukseen sisältyy ääni- ja tekstityspalveluita koskeva kustannuskatto, joka on yksi prosentti televisiotoiminnan harjoittajan edellisen tilikauden liikevaihdosta. Televisiotoiminnan harjoittajan liikevaihto voi koostua muustakin toiminnasta kuin siirtovelvoitteen alaisten ohjelmistojen lähettämisestä. Esimerkkinä voidaan mainita MTV Oy ja Sanoma Entertainment Oy, jotka molemmat harjoittavat televisiotoiminnan lisäksi radiotoimintaa. Nämä toimijat lähettävät jatkossa sekä siirtovelvoitteen alaisia ohjelmistoja että velvoitteen ulkopuolelle jääviä ohjelmistoja, kuten maksu-tv-ohjelmia. Mielestämme kustannuskatto pitäisi kytkeä juuri sen ohjelmiston tuottamaan liikevaihtoon, jota tekstitysvollisuus koskee, ei toimijan koko liikevaihtoon.

Ääni- ja tekstityspalvelun kustannusten ohella toinen kustannuserä liittyy jakeluvelvoitteen ulkopuolelle jäävien ohjelmien tekijänoikeuskorvauksiin. Kopioston voimassa olevan hinnaston (0,374 euroa/kk eli 4,488 euroa/v) perusteella laskettuna kaikkiin Suomen kaapelitelevisiotalouksiin (1 370 000 taloutta) jaettavan ohjelmakanavan vuotuiseksi jakelukorvaukseksi muodostuu noin 6 149 000 euroa.

Korvausvelvollinen on tekijänoikeuslain nojalla ohjelmiston edelleen lähettäjä eli kaapelitelevisioyhtiö. Lopullinen tekijänoikeuskustannus ei ole tässä vaiheessa arvioitavissa, sillä se riippuu useista tekijöistä. Näitä ovat mm. osapuolten neuvotteluasema ja televisioyhtymien jo maksamien korvausten kattavuus.

Yhteenveto

Siirtovelvoite tulisi säilyttää nykyisessä laajuudessa. Velvoitteen supistaminen johtaa siihen, että tv-ohjelmien katsojat joutuvat eriarvoiseen asemaan sen perusteella, katsovatko he ohjelmia kaapeliverkosta vai antennien kautta. Siirtovelvoitteen ulkopuolelle jäävien ohjelmistojen jakelu kaapeliverkoissa, joiden piirissä on enemmistö suomalaisista talouksista, muodostuu epävarmaksi.

Ääni- ja tekstityspalvelun kustannukset tulisi kattaa julkisista varoista, kun kyseessä on julkisluonteinen velvoite. Jos kustannuksista kuitenkin joutuu vastaamaan televisioyhtiö, lakiehdotuksessa asetettu yhden prosentin korvauskatto pitäisi laskea kyseistä ohjelmistoa koskevasta liikevaihdosta (kanavakohtainen liikevaihto), ei toimijan koko liikevaihdosta.

Viestinnän Keskusliitto ry

Satu Kangas
johtaja, lakiasiat ja viestintäpolitiikka

Viestinnän Keskusliitto on joukkoviestintäalan ja graafisen teollisuuden kattojärjestö, joka edistää toimialan yleisiä toimintaedellytyksiä tavoitteenaan turvata monipuoliset viestintäpalvelut suomalaisille. Viestinnän Keskusliitto edustaa noin 800 yritystä ja yhteisöä, jotka työllistävät noin 24 000 henkilöä. Edustettujen yritysten osuus joukkoviestintämarkkinoista on noin 80 %. Keskusliiton jäseniä ovat Aikakauslehtien Liitto, Graafinen Teollisuus, Sanomalehtien Liitto, Suomen Kustannusyhdistys, Suomen Radioiden Liitto ja Suomen Televisioiden Liitto.

Lisätietoja lausuntoon liittyen antavat tarvittaessa:

Håkan Gabrielsson
Toimitusjohtaja
hakan.gabrielsson@vkl.fi
Puhelin 09 2287 7304
GSM 050 558 1048

Satu Kangas
Johtaja, lakiasiat ja viestintäpolitiikka
satu.kangas@vkl.fi
Puhelin 09 2287 7305
GSM 050 433 7250